

Udspil: Nye løsninger på ældreområdet

RESUME:

Stigende forventninger fra borgere og pårørende på ældreområdet. Følger man den offentlige debat, kan man få indtrykket af, at løsningen altid blot er flere penge til mere af det samme.

Finansministeriets fremskrivning af det såkaldte demografiske pres viser, at vi i 2025 skal bruge 20 mia. kroner mere, hvis det nuværende serviceniveau skal holdes.

Dansk Erhverv peger i dette udspil på, at nye løsninger allerede er tilstede, og at der ligger et stort uforløst potentiale.

Dansk Erhverv foreslår konkret syv initiativer:

1. Nye partnerskaber skal investere i velfærd, herunder friplejehjem.
2. Fælles retningslinjer for tilkøb og partnerskaber med pensionskasser.
3. Et udvidet og styrket frit valg for en mere åben konkurrence på kvalitet.
4. Inddragelse af private skal nedbringe sygefravær i den offentlige sektor.
5. Styrket indsats for flere ansatte på fuldtid i ældreplejen
6. Velfærdsteknologi skal udbredes med inddragelse af kommuner, ansatte, borgere og virksomheder.
7. Stærkere inddragelse af civilsamfundet i forebyggelse af ensomhed.

INDLEDNING

Ældreområdet er en central del af det danske velfærdssamfund, og fylder på den baggrund naturligt meget i den offentlige debat, hvor der rejses spørgsmål som f.eks.:

Er der råd til en værdig ældrepleje? Har de kommende ældre samme behov og ønsker til velfærd, som de generationer, der i dag modtager hjemmehjælp eller bor på et plejehjem? Oplever de ældre i dag en værdig pleje og omsorg? Og er det en offentlig opgave fortsat at finansiere eksempelvis rengøring i eget hjem?

De diskussioner sker midt i en af de største demografiske ændringer i nyere tid. Alene inden for de næste ti år bliver vi 150.000 flere ældre over 80 år. Inden 2040 forventes over en halv million danskere at have rundet de 80 år.

Vi bruger flere penge, men borgerne oplever en dårligere velfærd

Inden for de seneste ti år er samfundets udgifter til ældreplejen vokset markant fra 16,4 procent af serviceudgifterne i 2007 til 18,2 procent i 2016¹. I alt 43 mia. kroner om året, der går til sociale ydelser til ældre. Dertil kommer udgifter til ældre i forbindelse med eksempelvis sundhedsvæsenet.

¹ Sundheds- og ældreministeriet, 2018; Redegørelse om ældreområdet 2018 (jf. SUU 2017-18, alm. del, 292).

At stå stille bliver dyrt – svaret er ikke mere af det samme

Finansministeriet har regnet på, hvad den ændrede demografiske sammensætning frem mod 2025 betyder for de offentlige finanser – det kaldes det demografiske træk. Det demografiske træk viser det isolerede udgiftstræk på det offentlige forbrug som følge af ændret befolknings-sammensætning.

Det demografiske træk frem mod 2025 er i alt 20 mia. kr. (2019-priser), hvilket betyder, at det offentlige forbrug alt andet lige skal øges med 20 mia. kr. for at opretholde det nuværende serviceniveau².

Som samfund kan vi med andre ord forvente at bruge langt flere penge i morgen, end vi har gjort i dag for blot at opretholde samme serviceniveau, som vi ser i dag, selvom hjemmeplejen i disse år undergår en faglig omvæltning i retning af mere hjælp til selvhjælp og rehabilitering.

Dansk Erhverv på ældreområdet

DANSK
ERHVERV

Dansk Erhverv er landets største erhvervsorganisation inden for ikke-offentlige leverandører af ældrepleje. Det er hjemmeplejen, hvor borgerne har frit valg til selv at vælge mellem kommunen som leverandør eller en godkendt privat virksomhed. Og det er inden for plejehjemsområdet, hvor særligt nye friplejehjem i disse år skyder op lokalt.

Nye partnerskaber skal investere i velfærdsbyggeri og frit valg

Danmark har en rig tradition for, at stærke virksomheder, selvejende fonde og civilsamfundsorganisationer bidrager til løsninger af opgaver i velfærdssamfundet. På ældreområdet ligger der fortsat et uforløst potentiale. Det kan indfries, når private investorer, som eksempelvis landets pensionskasser, investerer i OPP-partnerskaber eller samarbejder om byggeri af friplejeboliger.

En stor del af velfærdssamfundets institutioner til ældre er bygget i 1960'erne og 1970'erne, og ofte ikke tidssvarende i forhold til nye behov i forhold til demens m.m. Det er svært at spå – særligt om fremtiden. Men et forsigtigt skøn fra Kommunernes Landsforening er, at der allerede i 2030 vil være et behov for mellem 10.000 og 13.000 flere plejehjemspladser, mens Ældre Sagen tidligere har vurderet behovet til at være højere.

Vi ser også frem mod en udvikling, hvor danskere op til deres alderdom forventes at ville flytte tættere på børn- og børnebørn. Udviklingen i antallet af flytninger blandt danskere over 65 år har siden 2010 været stigende, viser Dansk Erhvervs beregninger på baggrund af data fra Danmarks

² Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 299 af 16. januar 2019

Statistik³. Det udfordrer også kommunernes planlægning af plejekapacitet. Og her kan private træde til, da de tager risikoen i forbindelse med selve byggeriet, men også ved tomme pladser osv.

Friplejehjem – fremtidens plejehjem?

Et friplejehjem adskiller sig fra normale plejehjem ved, at de ikke formelt er knyttet til en kommune, men har højere grader af frihed til at tilrettelægge plejen og omsorgen.

En borger uden for kommunen kan også vælge et friplejehjem, hvis man ønsker sig tættere på børn og børnebørn. Det er populært, og der er siden 2009 sket en markant stigning i antallet af friplejehjem - ofte med stærke lokale forankringer og samspil med lokalsamfund.

Dermed bidrager landets friplejehjem, ofte med stærke værdigrundlag, til den mangfoldighed af tilbud, som er så vigtig for borgerens frie valg og et stigende ønske fra de generationer, der er på vej ind i alderdommen om mere individuel velfærd. Mulighederne, som et friplejehjem kan indgå i, er mange; eksempelvis nye boformer, sammenhængende plejeboliger og i sammenhæng med seniorboliger,

Prisen for drift af et friplejehjem er den samme, som det koster kommunen at drive et tilsvarende plejehjem for. Også her bidrager et offentlig-private samspil til en større indsigt i kommunens egen prissætning. Det er et sundt grundlag for ikke alene effektiviseringer, men også en debat om mest mulig velfærd for pengene.

Kommunerne kan invitere private ind til minimal risiko

Ved at lade private investorer stå for byggeriet af nye friplejehjem tager kommunen ikke selv en risiko, og belaster ikke de kommunale anlægsbudgetter. Potentialet er stort og flere steder i landet har en række pensionskasser, ejendomsfirmaer og andre former for investorer allerede indledt samarbejder med kommuner og private leverandører om at bygge friplejehjem.

Det gælder eksempelvis samarbejdet mellem ATP-Ejendomme og OK-fonden om opførsel af et friplejehjem i Gilleleje eller Ejendomsselskabet Nrep, der i samarbejdet med Altiden opfører et friplejehjem i Holte. Et tredje eksempel er, AP Pension, der i Jylland er gået sammen med Danske Diakonhjem om at bygge og drive private friplejehjem.

Til mediet Finans.dk glæder Horsens socialdemokratiske borgmester sig over, at et friplejehjem ikke belaster anlægsrammer og investeringer og ikke koster kommunen mere pr. borger.

»Vi har som andre midtjyske byer et stort behov for seniorboliger og plejehjemspladser de kommende år. Og det er en stor styrke, at borgerne kan få opfyldt et andet boligbehov uden at skulle forlade deres bydel,«.

Borgmester i Horsens, Peter Sørensen, Finans.dk, 26. november 2018.

³ Dansk Erhverv Perspektiv "De kommende ældres velfærd -forventninger, holdninger og planlægning", september 2018

Tilkøb og nye pensions- og forsikringsmodeller

Fremtidens ældre - de danskere, der i dag er mellem 60 og 70 år, er bekymrede for kvaliteten af den velfærd, de kan forvente at modtage, når de senere i livet får behov for pleje og omsorg. Det viser Dansk Erhvervs undersøgelse fra 2018 *"De kommende ældres velfærd – forventninger, holdninger og planlægning"*.

Direkte adspurgt erklærer mere end hver anden af fremtidens ældre sig indstillet på at betale for ekstra ydelser. Det kan fx være rengøring, hvis kommunen ikke vil være i stand til at tilbyde dem den hjælp, som de ønsker.

Dansk Erhverv er enig med den tidligere overvismand, Torben M. Andersen, der til Berlingske den 1. marts udtalte:

"Spørgsmålet er, om det er rimeligt eller ej, at de ældre i højere grad må klare sig selv i fremtiden? Det er en del af den hårde prioritering, som det danske samfund står over for, og det er en diskussion, vi bliver nødt til at tage. Indtil nu er glidningen sket i det skjulte".

I Danmark eksisterer et velfungerende marked for godkendte hjemmeplejevirkksomheder, der i stigende grad tilbyder tilkøbsydelser, herunder rengøring eller personlig pleje i forlængelse af hjemmeplejen. Tilsvarende vurderer Dansk Erhverv, at vi i fremtiden vil se nye forsikrings- og pensionsprodukter målrettet ældre.

Et udvidet og styrket frit valg.

Ældre visiteret til hjemmehjælp eller plejehjem har i dag et frit valg til selv at vælge mellem en kommunal eller en privat løsning. Det har været en succes, hvor det i dag er tæt på hver tredje borger over 67 år, der har valgt en privat leverandør til at levere hjemmepleje. De private bidrager særligt med en høj grad af kontinuitet i form af, at den ældre møder den samme medarbejder, på et velfærdsområde, hvor det at blive mødt af et kendt ansigt er afgørende vigtigt. På landsplan er ca. 15% af landets plejehjem ikke-offentlige.

Det frie valg er i sig selv en kilde til en mere effektiv ældrepleje. Når borgerne vælger velfærd, bliver kvalitet synlig, fordi den gode kvalitet bliver valgt til. Nye arbejdsgange, organisationsformer og værdigrundlag baner vejen for en sund dynamik og udvikling på ældreområdet.

En ofte overset fordel ved et stærkt offentlig-privat samarbejde er, at kommunerne opnår et bedre indblik i egne priser og dermed grundlag for effektiviseringer. Det sker både i hjemmeplejen og ved friplejehjem samt udbud af plejecentre.

FAKTA

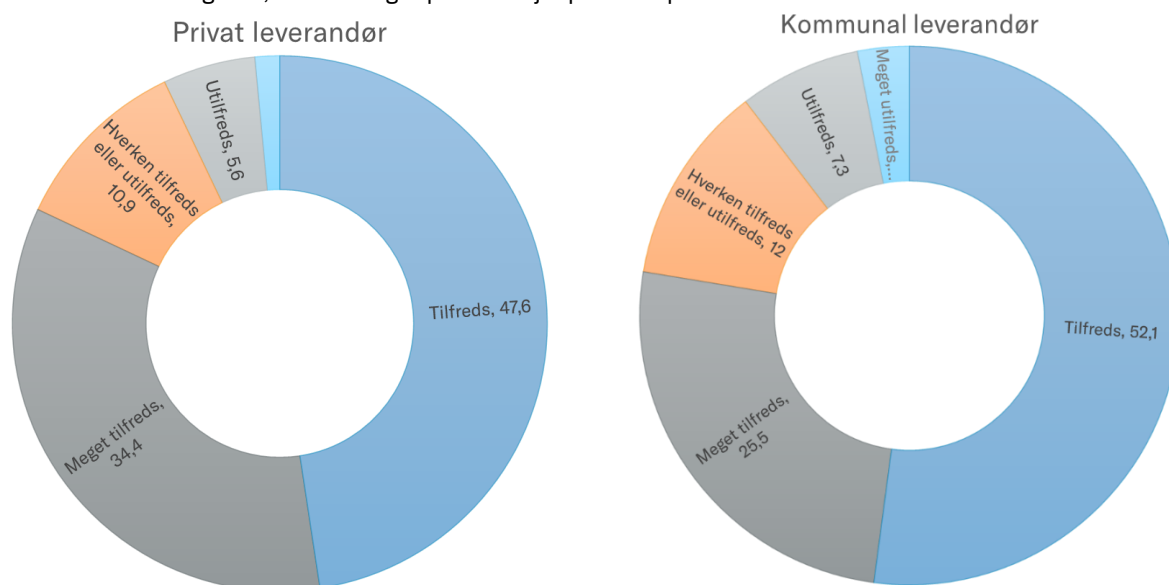
Private har høj brugertilfredshed

Når private leverer praktisk hjælp i hjemmet som en del af hjemmeplejen, har de private leverandører høj brugertilfredshed og sender ofte et kendt ansigt. Det frie valg bidrager dermed med kvalitet, men også med forudsætningerne for synergier den offentlige og private sektor imellem.

Figur 1: Samlet tilfredshed med praktisk hjælp, fordelt på typen af leverandør af hjemmehjælp

Borgere, der er enten meget tilfredse eller tilfredse:

- 82% af borgerne, der modtager praktisk hjælp hos en private leverandør.
- 78% af borgerne, der modtager praktisk hjælp hos en private leverandør.

Kilde: Epinion for Sundheds- og ældreministeriet, december 2017

Dansk Erhverv ønsker:

- **Det frie valg skal udvides - ikke begrænses**

I dag har de ældre i eget hjem alene et retskrav på selv at kunne vælge - frit valg - leverandør i hjemmeplejen. Men når borgeren skal have hjælp, skal der være mulighed for sammenhæng mellem ydelser og for at møde samme ansatte. De private har i dag kompetencerne, hvorfor Dansk Erhverv ønsker et udvidet frit valg inden for rehabilitering, hjemmesygepleje og genoptræning.

På plejehjemsområdet anbefaler Dansk Erhverv, at kommunerne i højere grad samarbejder med private om oprettelsen af flere friplejehjem samt gennem konkurrenceudsættelse af plejehjem får prøvet, hvem der bedst kan levere kvalitet til prisen.

- **Bedre information om det frie valg**

Det frie valg skal styrkes gennem øget information til borgere og pårørende om det frie valg. Sundheds- og ældreministeriets egne tal viser, at 4 ud af 10 ikke kender til retten til selv at vælge leverandør inden for hjemmeplejen⁴.

- **Kvalitet skal kunne sammenlignes.**

En moderne ældrepleje, hvor de mindre gode tilbud løftes af de bedre, forudsætter også, at kvalitet skal kunne sammenlignes. I lighed med den nye Plejehjemsoversigt ønsker

⁴ Epinion, for Sundheds- og Ældreministeriet, december 2017

Dansk Erhverv derfor, at borgere og pårørende på hjemmeplejeområdet nemt og gennemskueligt kan finde ikke alene godkendte leverandører, men også viden om kvalitets- og brugertilfredshed.

Dansk Erhverv foreslår også en tydeligere adskillelse mellem kommunen som myndighed og leverandør af ældrepleje. Når borgeren søger en plejehjemsplads, bør ventelister på hvert enkelte plejehjem, og dermed borgernes præferencer, være synlige og kunne sammenlignelige.

- **Det frie valg forudsætter lige konkurrence og prisgennemsigtighed**

Der skal stilles stærkere krav til kommunernes kontrolberegning af egne priser, så det sikres, at alle relevante omkostninger bliver medregnet i de kommunale priser – kun derved sikres lige konkurrence mellem forskellige leverandører. Dansk Erhverv ønsker en konkurrence på kvalitet som en forudsætning for at kunne høste gevinsterne ved et styrket offentlig- privat samarbejde.

Inddragelse af private og gensidig inspiration skal nedbringe sygefravær i den offentlige sektor

Nedbringelse af sygefravær er en nøgleindikator til en mere effektiv ældrepleje, men også en ældrepleje, hvor mødet mellem borger og ansatte i fx hjemmeplejen sker mere tæt og regelmæssigt.

Regeringens ”Kortlægning af rekrutteringsudfordringer for social- og sundhedspersonale og sygeplejersker i kommuner og regioner” fra 2018 viste, at sygefraværet for omsorgsarbejde i 2016 var 4 dage højere i den kommunale sektor sammenlignet med den private⁵. Også når man ser på forskelle i sygefravær fordelt på kort og langt fravær.

Netop forskelle i sygefravær har været diskuteret i den offentlige debat. Skal vi imødegå fremtidens udfordringer, forudsætter det, at politikere, faglige organisationer og kommuner i langt højere grad er nysgerrige på, *hvorfor* private i ældreplejen formår at nedbringe sygefraværet markant. Hvad vi kan lære af hinanden.

Det kan eksempelvis være tydeligere værdigrundlag, men også en langt kortere vej fra ansat til ledelse, når gode ideer eller problemer opstår – og arbejds gange skal ændres. Det giver arbejds glæde, medindflydelse og et lavt sygefravær.

⁵ Kortlægning af rekrutteringsudfordringer for social- og sundhedspersonale og sygeplejersker i kommuner og regioner, Finansministeriet, Beskæftigelsesministeriet, Undervisningsministeriet, Uddannelses- og Forskningsministeriet og Sundheds- og Ældreministeriet, december 2018

Altiden har nedbragt sit sygefravær

DANSK
ERHVERV

Altiden er en af Danmarks største leverandører af ældrepleje, både hjemmepleje og plejehjem. For tre år siden tog Aleris Omsorg en aktiv beslutning om at nedbringe sygefraværet for de ca. 1.000 ansatte. Gennem et fokus på synlig lokal ledelse og kompetenceudvikling er sygefraværet nu nede på ca. 3 procent, markant under gennemsnittet. Det har blandt andet medført ros fra fagforbundet FOA.

Indsats for flere fuldtidsansatte i ældreplejen.

"Vi går fra en alvorlig situation, til en katastrofal", udtalte formanden for KL's Løn- og Personaleudvalg, borgmester Michael Ziegler på KL's Kommunal Økonomiske Forum i 2019. Baggrunden for den udtalelse er, at der inden for de næste 5 år vil mangle op mod 15.000 SOSU'er i ældreplejen.

Det er langt de færreste af ældreplejens kerneansatte, der er på fuld tid. For social- og sundhedsassistenterne er det ca. hver femte, mens det for social- og sundhedshjælperne er hver tiende. Dansk Erhverv anerkender, at både kommunale arbejdsgivere og faglige organisationer har gjort en indsats for at løfte de tal, men peger på at behovet for flere fuldtidsansatte forsat er vigtigt.

Velfærdsteknologi skal udbredes med inddragelse af kommuner, ansatte, borgere og virksomheder.

Gribes velfærdsteknologi rigtigt an, rummer teknologien nye muligheder og et stort potentiale. Teknologien kan ikke alene frigøre ressourcer, men også skabe mere tryghed for borgeren og et bedre arbejdsmiljø for ansatte.

Velfærdsteknologi har mange ansigter, og kan være mange ting. Inden for ældreområdet kan det være teknologi til at skabe et bedre arbejdsmiljø, der forebygger forkerte løft og belastninger. Det kan være muligheder for tryghedsopkald, intelligent medicin håndtering og online-konsultationer, der i hjemmesygeplejen og hjemmeplejen øger velfærd og tryghed på den ene side, og frigiver ressourcer på den anden.

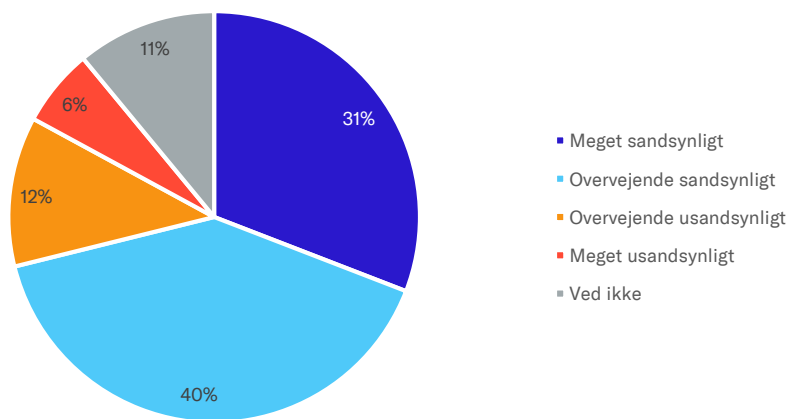
Dansk Erhverv bakker op om det løft og den mulighed for større udbredelse af de positive erfaringer med velfærdsteknologi, som regeringens Sammenhængsreform rummer. Vi skal omfavne og gribe teknologiens muligheder for at skabe en mere effektiv ældrepleje.

FAKTA

Fremtidens ældre er ikke teknologi - pessimister

Dansk Erhverv har, gennem Norstat, spurgt de danskere, der i 2017 var mellem 60 og 70 år. Vi har kaldt dem "fremtidens ældre". De to figurer herunder med 2018-tal fra Norstat illustrerer, at fremtidens ældre ikke er bange for anvendelsen af velfærdsteknologi.

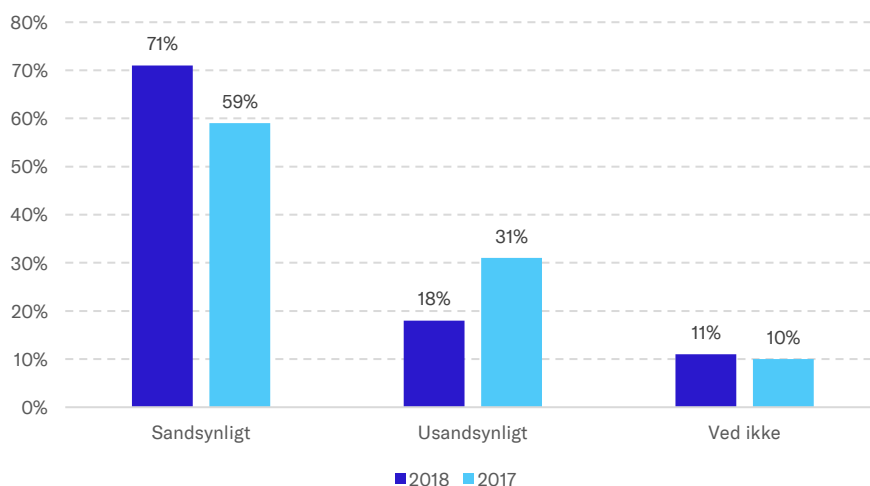
Figur 2: **De kommende ældres holdning til, om de vil benytte velfærdsteknologi (fx robotstøvsuger eller vasketoilet), hvis de får brug for hjælp og får det tilbudt som mulighed**

Kilde: Norstat for Dansk Erhverv, juni 2018.

Note: n = 1.005.

Figur 3: **De kommende ældres holdning til, om de vil benytte velfærdsteknologi (fx robotstøvsuger eller vasketoilet), hvis de får brug for hjælp og får det tilbudt som mulighed**

Kilde: Norstat for Dansk Erhverv, juni 2018 og marts 2017.

Note: n (2018/2017) = 1.005/698. Kategorien "Sandsynligt" udgøres af 'Meget sandsynligt' og 'Overvejende sandsynligt', mens kategorien "Usandsynligt" består af 'Meget usandsynligt' og 'Overvejende usandsynligt'.

Et åbent fællesskab mod ensomhed

Ikke alle opgaver kan løses af flere ansatte og flere offentlige midler. En stor udfordring for mange ældre er stigende ensomhed samt den udsathed og risiko for helbredet, der kan følge med.

Når Ældre Sagen med tal fra Sundhedsstyrelsen anslår, at der er over 23.000 ekstra indlæggelser og markant flere lægekonsultationer blandt mennesker med ensomhed, er fraværet af relationer både en menneskelig, men også økonomisk belastning.

Svaret, derimod, er ikke kun flere penge. Det handler om, at samfundets eksisterende indsatser, fx hjemmeplejen, er mere opsøgende. Men det handler også om en langt mere aktiv inddragelse af det, som et aktivt civilsamfund kan, nemlig mødet mellem mennesker.

Det kan være i borgerens eget hjem, i civilsamfundets fællesskaber, men også på plejehjem, hvor eksempelvis frivillige udendørsaktiviteter kan mindske medicinforbrug og skabe bedre livskvalitet. Den frie konkurrence på tværs af institutioner vil på tværs af sektorer naturligt fremelske nye former for velfærd.

Nye løsninger på ældreområdet handler derfor også om bedre rammer for det civilsamfund, der menneske-til-menneske møder ensomme medborgere og inddrager dem i positive fællesskaber. Røde Kors har eksempelvis foreslået, at samfundet investerer én milliard kroner i inkluderende fællesskaber. En investering, der både er økonomisk og ikke mindst menneskeligt rentabelt.